

Doina PAPP

O rudă de-a lui Arlecchino

Eduardo de Filippo (1900–1994) – nume aproape legendar al teatrului contemporan – e într-un fel un garant de succes pe orice afiș. Meșteșugul scrisului pentru teatru, dobândit în îndelungata sa experiență de actor, dar și un accentuat instinct al locului, pe care l-a avut ca napolitan stau la baza inspiratelor sale comedii, bătute de un fior dramatic totdeauna impresionant. Cele două măști ale teatrului pe care le mănuieste cu abilitate, râsu'–plânsu', dar și jocul cu acestea la care recurge în permanență în relația cu realitatea, au la acest autor o dezinvoltură plină de farmec, permițându-i totodată o apropiere de adevăr.

În ciuda faptului că nu se număra printre cele mai cunoscute și jucate piese ale sale – precum *Filumena Marturano*, *Minciuna are picioare lungi*, *Blestematele fantome* – *De Pretore Vincenzo* (*La voce del padrone*) e reprezentativă pentru modul în care autorul italian s-a preocupat de condiția sărmană a oamenilor pe de o parte, de forța teatrului de a se implica în această realitate prin simțul ludic specific, analizat anume în piese ca *Arta comediei* sau *Marea magie*.

Pirandellian la începuturile creației sale, cu un recunoscut spirit popular, noștenit de la precursorul său Eduardo Scarpetta, De Filippo este în această

comedie și un îndrăzneț moralist care pune-n discuție teme sensibile precum relația cu divinitatea, atât de frecventată în zilele noastre, un motiv în plus pentru ca alegerea titlului să intereseze. În locul atitudinilor încruntate, actorul–autor abordează însă aici supranaturalul cu o adorabilă nonșalanță creând situații burlești pline de umor și fantezie. În centrul lor – *Vincenzo* – acest original personaj, a cărui candoare și spirit boem fac din ocupațiile lui lumești neortodoxe pretext artistic și mai puțin de dramă socială (fură fiindcă e sărman!, ar zice istoricul marxist de teatru Vito Pandolfi).

Ascendentul său în teatrul italian și al lumii e Arlecchino însuși, Scapin, Scaramouche, actorul prin excelență, care se transpune în tot felul de situații, mai cu seamă pentru a le înțelege.

Această esență eminamente teatrală l-a atras probabil și pe Horațiu Mălăele, când a ales să joace rolul în montare proprie, fiindcă altfel probabil că ar fi avut pe prea mulți de convinși. A contat în alegerea sa, firește, și succesul spectacolului de odinioară (stagiunea 1961–1962) regizat de Valeriu Moisescu, cu Toma Caragiu în rolul titular, care i-a făcut piesei o bună intrare în repertoriul românesc.

Cum era de așteptat, spectacolul speculează tema travestiului (Vincenzo se ascunde sub nume și identități de împrumut), a relației cu masca într-o realitate lușantă, pe ape, precum a Veneției. Sunt ceva sugestii de carnaval și trimeri la ambianța specifică a lagunelor în care Vlad Mugar l-a condus nu demult pe Mălăele spre o creație magistrală în *Mincinosul* de Goldoni. Mirajul acela de clarobscur venețian, în *sfumatto*, ca în pânzele rafaeliților, pare aici însă doar caricat (y compris fumul gros din scenă), poate și pentru că personajul persiflează mai tot timpul și-și joacă naivitatea spre a-i face pe ceilalți să cadă pe gânduri. Când se roagă sfântului de pe soclu, ca și atunci când pune în aplicare planul de îmbogățire inspirat de logodnica sa, *Vincenzo* e același saltimbanc din Carnaval, unde nimic nu e îndeajuns de serios pentru a face măștile să cadă. Până la momentul final, al adevărului, firește, întotdeauna trist și lucid. Postura îi vine mănășă lui Mălăele, interpret al atâtor clovni geniali din teatrul lumii. Mai puțin se lasă captivat, de ipostaza aceasta de ambiguitate fertilă a piesei (ce suntem și ce părem a fi), unii actori care trec prin peisaj indiferenți, fie pentru a interpreta figuri de fundal, fie pentru a intra în relație cu eroul și închipuirile lui. Tabloul visului de dinaintea morții, în care e coborât de pe soclu și spulberat misterul divin, momentul vizitei la sfinții „demitizați” de șugubățul napolitan, suferă cel mai mult din cauza acestei superficialități, creând și o oarecare confuzie în privința revelațiilor pe care le trăiește personajul. Spectacolul debutează, în schimb, cu o autentică atmosferă napolitană, plină de pitoresc și culoare, cu accente grotești subliniate și de scenografia Mariei Miu (Costumele aparțin firmei Janine). Luminița Gheorghiu, stăpâna hanului unde se ascunde sub nume de împrumut vagabondul, compune un personaj robust cu umor popular savuros, iar Clara Vodă în rolul nătăngii *Nunicia* are aplomb și un farmec special, ivit din jocul inteligent al actriței. De altfel, ea își elaborează minuțios și celelalte apariții, crescând de la o scenă la alta, până la finalul dramatic în care tăcerile sunt la fel de expresive ca și țipetele de mai înainte. Un debut remarcabil al actriței pe scena Teatrului Bulandra, îndrumat de același Horațiu Mălăele, partenerul – profesor din *Lecția*.

Teatrul Bulandra – De Pretore Vincenzo de Eduardo de Filippo. Traducerea: Florian Potra. Regia și versiunea scenică: Horațiu Mălăele. Scenografia: Maria Miu. Coregrafia: Lorette Enache. Muzica: Dirina Crișan Rusu. Costume: Janine. Cu: Luminița Gheorghiu, Horațiu Mălăele, Clara Vodă, Marius Capotă, Doru Ana, Daniela Nane, Mihai Bisericanu, Ion Cocieru, Petre Lupu, Adrian Ciobanu, Petre Dinuliu, Georgeta Ciocărlan, Profira Serafim, Lorette Enache, Mihaela Zamfirescu, Bianca Cristea, Filip Ristovski, Stelian Bica.